

Forskarnas folkhem

Repliker till min kritiker

HENRIK BJÖRCK*

Göteborgs universitet

Den brittiske historikern Quentin Skinner har mött mycken uppskattning, bland annat av svenska idéhistoriker som verkat i den begreppshistoriska forskningstraditionen, men också skapat sig kritiker genom polemiska utläggningar om metodologiska spörsmål. Han har inspirerat och irriterat så pass mycket att det kommit en hel antologi om hans idéer, *Meaning and context: Quentin Skinner and his critics*. I den fick Skinner själv slutordet, i "A reply to my critics".¹

Aldrig hade jag trott att jag skulle få anledning att alludera på denna kittlande rubrik, men nu har historikern Nils Edling gett mig det med sin "Forskarnas folkhem: En kritik". Plötsligt händer det. Hans text rymmer kritik av vad andra skrivit om folkhemmet, bland annat av mina språkbrukshistoriska studier av tal om folkhem. För att underlätta för läsaren att bedöma Edlings kritik och mina repliker ska jag, innan vi kommer till dessa kommentarer, klargöra vilka tre–fyra texter det handlar om och vad jag sökt göra i dem.²

Mina texter

I *Lychnos* publicerades år 2000 min studie "Till frågan om folkhemmets rötter: En språklig historia". Som rubriken antyder ville jag ge ett bidrag till diskussionen om uttryckets språkliga rötter. En bakgrund till detta intresse var några då aktuella skrifter som utifrån studier av sekelskiftets tal och tänkande kring hem i olika former förde resonemang kring

* Professor i idé- och lärdomshistoria.

1. Quentin Skinner, "A reply to my critics", i James Tully (red.), *Meaning and context: Quentin Skinner and his critics* (Princeton 1988) s. 231–288.

2. Nils Edling, "Forskarnas folkhem: En kritik", *Historisk tidskrift* 143:4 (2023).

förbindelser mellan detta studieobjekt och det folkhemstal som av tradition knutits till Per Albin Hansson och 1928. Jag ska återkomma till en av dessa skrifter nedan. Förbindelselinjerna fann jag tankestimulerande men aningen associativa och svepande. Jag ville utforska möjligheterna att dels säga något mer underbyggt om sekelskiftets tal om just folkhem, dels visa att en språklig vinkling av den fråga jag ville bidra till inte behövde innebära någon dunkelt postmodern vändning som inte bekymrade sig om världsliga ting som empiriska belägg. Mitt bidrag tog fasta på det tämligen okända talet om folkhem runt sekelskiftet 1900, ett tal som givetvis var opåverkat av det tal som senare gav uttrycket en ny betydelse, som i sin tur gjorde det intressant för än senare historiker.³

Redovisningen av mina studier tog avstamp i historien om Adolf Fredriks folkhem i Stockholm, som efter tillkomstbesvär invigdes 1898 för att sedan fortleva fram till 1918, i lite olika former och med stöd från staten. Den institutionella innovationen relaterades till den inspirationskälla tyska *Volksheime* utgjort och vidare till brittiska *social settlements*. Men framför allt relaterade jag detta folkhem till en annan institution som etablerades i tiden: folkets hus. Ingetdera av uttrycken togs 1881 upp i första upplagan av *Nordisk familjebok*, men båda tog 1908 plats i andra utgåvan. Jag uppmärksammade även alternativa initiativ. Ett var den liberale tidningsmannen Mauritz Hellbergs uppförande av politiskt neutrala folkets hus på den värmländska landsbygden som hemvist för folkbildningsarbete och integrationssträvanden. Ett annat var socialdemokraten Värner Rydén mer konfrontationsinriktade strävanden i riksdagen att ändra expropriationslagstiftningen för att bryta de markmonopol som bolag norröver använde för att hindra arbetare från att uppföra lokaler för sitt bildningsarbete.

Jag gav även fler exempel, som läsestugor och medborgarhus, på tidens dragkamp om var folket skulle samlas, vad som skulle läras, hur man skulle bilda sig. Två försök att inrätta folkhem följde jag lite närmare. I Göteborg mötte detta initiativ motstånd från vänsterhåll, som i det förnam nedsättande filantropi, och misstänksamhet från högerhåll, som befarade en central för socialistisk propaganda. Som en kompromiss blev namnet Göteborgs folkbildningshem, som i olika former verkade 1907–1923. Mönstret upprepades i Västerås, där namnet blev Arosgården. När

3. Henrik Björck, "Till frågan om folkhemmets rötter: En språklig historia", *Lychnos* (2000) s. 139–170.

den invigdes 1919 hade ABF:s studieledare Gunnar Hirdman redan dragit in med sin bildningsverksamhet. Han gav 1922 en bild av utvecklingen: ”Den riktning ’folkhemstanken’ fick i Västerås genom att den förmäldes med ABF:s verksamhet syns mig vara ett gott exempel på hur det något filantropiskt stötande i settlementsidéen kan upphävas genom att den går i tjänst hos en sund och stark folkrörelse.”⁴

En reviderad version av denna studie publicerades 2008 i min bok *Folkhemsbyggare*, då med den självvalda underrubriken ”En språkbruks-historisk vända”. Den signalerade att bidraget till frågan om folkhem-mets rötter, liksom andra nummer i boken, hämtat inspiration från vad som kallats den språkliga vändningen. Jag utgick från uppfattningen att språkets betydelse gör bruket av det till ett väsentligt studieobjekt för historiker. Samtidigt hade jag blivit mer undrande över den för gängse begreppshistoria centrala kategorin begrepp, som jag tyckte ofta fick visa hän mot idéenheter av svårfångat slag, till synes existerande i en egen tillvaro ovanom det vardagliga agerandet och fria i förhållande till de språkliga uttryck människor faktiskt använde sig av. Utifrån denna av-vaktan inför begreppet begrepp siktade jag inte in mig på underliggande metaforer, betydelser eller begrepp utan just på faktiskt språkbruk. I boken uppmärksammade jag det tidiga, ännu inte stabiliserade bruket av flera i det historiska perspektivet centrala och omstridda uttryck, som planhushållning och social ingenjör, offentlig sektor och socialisering. Jag sökte demonstrera potentialerna i vad jag kallade ett språkbrukshis-toriskt perspektiv, dess möjligheter att skaka om föreställningar som stelnat till förgivettagna självklarheter.⁵

I en antologi med en till dels begreppshistorisk inriktning, *Språket i historien, historien i språket: En vänbok till Bo Lindberg*, publicerades 2011 min studie ”Det politiska folkhemsbegreppet: Tillkomstens kontexter”. Som rubriken antyder fokuserade jag på politiseringen av talet om folk-hem, vilken sköt fart 1928. Att jag uppfattade det skeendet som starkt tidsbundet antyddes i sin tur av att jag lät den egentliga förhistorien börja 1925, då de frisinnades ledare Carl Gustaf Ekman i ett tal förkla-rade att den stora konsten för samhällsbyggandet inte var att riva ned, utan att på andra sidan gamla hinder ”reda det gemensamma folkhem-met varmare, sundare, ändamålsenligare, rikligare, trevnare”. Per Albin

4. Citat efter Björck (2000) s. 165.

5. Henrik Björck, *Folkhemsbyggare* (Stockholm 2008) s. 13–52.

Hansson replikerade att Socialdemokraterna var redo att ge den politiska demokratin socialt innehåll, om de borgerliga på sin sida var redo att "rationellt giva levande gestaltning åt den av den frisinnade ledaren så vackert formulerade tanken på ett varmt, sunt, rikt och trivsamt folkhem".⁶

Men mitt riktiga avstamp tog jag i remissdebatten den 18 januari 1928. Flera har noterat att Hansson i sitt inledande anförande talade mer om medborgarhem än om folkhem, färre verkar ha läst hela protokollet från denna maratondebatt. Av det framgår att talet om folkhem tog skruv efter det att unghögern Arne Forssell gått till ett polemiskt angrepp som gav senare talare anledning att kommentera uttrycket. En lätt svindlande kontrafaktisk fråga: hur hade den följande historien sett ut om inte ytterhögern gått till attack på ett sätt som satte sådant ljus på Hanssons trevande tal om folkhem att det pockade på ställningstaganden – hade detta tal då glömts och drunknat i det övriga riksdagstrycket, och folkhemmet aldrig blivit vad det blev? Den uppmärksamhet och laddning uttrycket fick i remissdebattens starkt politiserade sammanhang var något nytt, även om en kommentar av statsminister Ekman antyder att det äldre talet inte var helt glömt: "Herr Hansson rekommenderade att vi av landet Sverige skulle göra folkhemmet Sverige. Jag är ense med honom därom; men jag vet, att också inom folkhem i detta ords vanliga mening förhållandena kunna vara mer eller mindre lyckosamma."⁷

Härpå riktade jag uppmärksamheten mot de tidningskommentarer, pamfletter, valbroschyrer med mera som följde, alltså de texter som så att säga bokstavligen blev kontexter till politiseringen, till etableringen av folkhemmet som politiskt begrepp. Jag framställde denna process som handfast tidsbunden genom att följa hur talet utvecklades i pressdiskussionen efter remissdebatten, över första maj, över sommarens partikongress och höstens riksdagsval, och översiktligt fram till valet 1932. Då framstod det som etablerat, ett framgångskoncept värt att söka vrida ur motpartens händer, som högern försökte med valtidningen *Folkhemmet*. Dess första nummer inleddes med att citera hur Rudolf Kjellén, denne "andens storman i vårt land", redan 1912 hade talat om folkhem. Genom processen noterade jag motröster som gjorde folkhemstalet tjänligt för

6. Citat efter Henrik Björck, "Det politiska folkhemsbegreppet: Tillkomstens kontexter", i Mats André, Henrik Björck, Johan Kärfelt & Cecilia Rosengren (red.), *Språket i historien, historien i språket: En vänbok till Bo Lindberg* (Göteborg 2011) s. 378–379.

7. Citat efter Björck (2011) s. 380.

politiserande: från vänster kritiserades det för att dölja att Socialdemokraterna svikit klasskampen, från höger för att dölja deras egentliga klasskampagenda. Måhända tyckte Hansson att talet om folkhemmet drog gränser åt två håll samtidigt under en känslig rörelse från klass- till folkparti. Här kan vi även notera att Arthur Engberg i en kritik 1929 av Hanssons tal om folkhem misstänkliggjorde det genom att göra en sak av hur Rudolf Kjellén använt folkhem som ett politiskt "slagord" i ett angrepp på Hjalmar Branting.⁸

Till antologin *Svenska begreppshistorier: Från antropocen till åsiktskorridor* bidrog jag 2022 med artikeln om uppslagsordet folkhem. Efter några ord om att det använts på skiftande vis gav upptakten en tydlig deklaration: "Vad gäller folkhemets begreppshistoria finns två spridda föreställningar med karaktär av villfarelser. Den ena är att uttrycket myntades av den socialdemokratiske partiledaren Per Albin Hansson i en riksdagsdebatt 1928. Den andra är att det i stället har en längre historia som tar sin början hos Rudolf Kjellén, nationalkonservativ professor i statskunskap vid seklets början, och att Hanssons folkhem skulle stamma från honom." Artikeln baserades på de tidigare studierna. Referatet av det äldre talet om folkhem inledde jag med korthuggna exempel från grannländerna för att visa att ordsammansättningen inte var någon svensk originaluppfinding, utan att den låg nära till hands under det 1800-tal som gärna diskuterade folket och dess hemvist.⁹

I Norge utkom 1863 första upplagan av *Læsebog for folkeskolen og folkehjemmet: Udgiven efter offentlig foranstaltning*. De svenska tidningarnas kommentarer till denna skrift utgör de kanske tidigaste beläggen för vårt nyckelord, vilket i läseboken signalerade tillhörighet till familjehemmet, till fäderneslandet och det himmelska hemmet. I södra Jylland sökte man på olika sätt värna danska språket mot tyskans frammarsch. Sprogforeningen bildades 1880 för att främja dansk kultur och öppnade 1901 i Åbenrå ett Folkehjem, vilket alltjämt finns kvar som restaurang och konferensanläggning, med modern närvaro på internet. Zacharias Topelius talade 1893 om "det finska folkhemmet" när han sökte karakterisera finnarnas hemliv och kynne.

8. Citat efter Björck (2011) s. 388–390.

9. Henrik Björck, "Folkhem", i Jonas Hansson & Kristiina Savin (red.), *Svenska begreppshistorier: Från antropocen till åsiktskorridor* (Stockholm 2022) s. 129–130.

På sammanfattningarna av de studier jag refererat ovan följde, i gängse begreppshistorisk ordning, en översiktlig presentation av förskjutningar i uppslagsböckerna, och sedan av resultaten av sökningar i de digitala databaser som nu är tillgängliga. För att leda översikten in i samtiden avslutade jag med en diskussion av Jimmie Åkessons *Det moderna folkhemmet: En Sverigevänlig vision* från 2018: "Många ifrågasatte Åkessons bild av en historisk linje från Hanssons folkhem till hans eget. Här konstaterar vi att detta tal ingick i en politisk kommunikation för vilken frågan om historisk sanning var underordnad historiens användbarhet. Sådant språk- och historiebruk bidrar till att hålla det förflutna levande och laddat."¹⁰

Kritik och repliker

Efter denna presentation av mina folkhemsstudier vänder jag mig till Edlings kritik. Med den förebådar han två kommande publikationer, *Folkhemmet: Historien om ett svenskt nyckelord* och "Sekelskiftets folkhem: Om ordets skandinaviska bakgrund och faktiska betydelse i svensk politik 1850–1925". Resultatet av hans granskning av "den begreppshistoriskt inriktade forskningen om folkhemmet före Per Albin Hanssons senare så berömda tal i riksdagen 1928" blir i princip att alla som skrivit något med denna inriktning haft fel.¹¹

En del av Edlings kritik tar sikte på hur andra historiker utmålade Rudolf Kjellén och likasinnade som utläggare av ett konservativt folkhem runt sekelskiftet. Han menar att det empiriska underlaget för detta är dåligt. Vi kan här konstatera att Kjellén använde ordet i förbigående i en polemik med Hjalmar Branting 1912. Som vi sett gjorde Arthur Engberg en poäng av detta redan 1929, och Kjellénkopplingen har från 1990-talet etablerats i uppslagsböckerna. Men bristen på diskussion om folkhem hos Kjellén utgör ett problem för den som finner det vanskligt, måhända anakronistiskt, att tillskriva honom en folkhemsidéologi eller liknande utan att ha något folkhemstal att hänvisa till. Som framgått ovan är jag ense med Edling i sak, även om jag inte känt behov av att uttrycka mina synpunkter på andras arbete på samma vis som han. Denna kritik lämnar jag här därhän.

10. Björck (2022) s. 142.

11. Edling (2023) s. 621.

I stället ska jag uppehålla mig vid en annan del kritiken, den som tar sikte på mina texter. Edling har svårare att hävda att historieskrivningen i dem i största allmänhet saknar empirisk grund. Men i sina kommande skrifter kan han säkert kritisera även mig i detta avseende. Det är i dag lätt – som hans bokföring av 1 484 träffar indikerar – att hitta oräkneliga belägg genom att fjärläsa gigantiska tidningsmaterial. Själv fick jag veva mikrofilm till mina studier 2000 och 2011, men i början av 2020-talet nyttjade alltså även jag digitaliseringens möjligheter i den begreppshistoriska översiktsartikeln.

Men primärt gäller kritiken inte min empiriska underbyggnad utan två andra punkter. Den första handlar om att jag ”kraftfullt överdriver” betydelsen av Adolf Fredriks folkhem som institution i och med att det fanns så många fler folkbildande initiativ i tiden, men framför allt överdriver jag dess betydelse för den efterföljande utvecklingen. Edlings andra punkt bygger på en premis: ”Vid sekelskiftet 1900 fanns det två folkhem i svenskan, två separata företeelser som delade språkligt uttryck.” Kritiken handlar om att jag ska ha blandat ihop ”de båda likalydande orden”, folkhem som beteckning på en bildningsinstitution och som metafor för samhället i stort; det vill säga att jag ”förenat de båda folkhemmen till *ett* begrepp, alltså en över tid sakta framväxande uppsättning gemensamma föreställningar”. Edling menar att detta resulterar i att jag torgför en tolkning som är missvisande – och som jag inte förankrat empiriskt. Han kallar detta för min *inkluderande* tolkning.¹²

Jag finner kritiken förbryllande. Den första punkten har jag svårt att ta till mig av två skäl. För det första har jag inte tillmätt Adolf Fredriks folkhem den helt avgörande betydelse Edling menar att jag gör. Om detta skulle varit min avsikt var det ju förfelat att systematiskt sätta denna enskilda institution i relation till folkets hus av olika slag och till en rad andra bildningsinitiativ i tiden, med namn som folkbildningshem och annat. För det andra har jag inte försökt göra ”läsesalen folkhemmet till en viktig del av den politiska folkhemsmetaforens förhistoria”. Tvärtom drog jag i artikeln om tillkomsten av det politiska folkhemsbegreppet inte förhistorien längre bakåt än till politikern Carl Gustaf Ekmans tal 1925. Även detta framstår ju som förfelat i relation till den tes Edling vill tillskriva mig. Detta leder mig över till hans andra punkt.¹³

12. Edling (2023) s. 622–624.

13. Edling (2023) s. 624.

Jag har svårt att förstå kritiken att jag blandat ihop företeelser eller ord på det sätt Edling menar att jag gjort. I arbetet med det tidiga talet om folkhem tyckte jag mig inte se någon underliggande metafor för samhället. Poängen var snarare att jag identifierat ett på sin tid spritt men i efterhand bortglömt tal om folkhem. Det var så att säga bokstavligt och skilde sig från efterkommandes mer uppmärksammade tal. Jag tyckte mig inte i detta tal finna någon utvecklad samhällsvision eller ideologi, men väl ett sätt att se på samhällsförändring som framhöll betydelsen av samförstånd och integration i stället för kamp och konfrontation. I och med att jag inte som Edling laborerade med två olika folkhem, separata men samtidigt språkligt förenade, har jag svårt att förstå hur jag skulle ha kunnat blanda ihop dem på det fatala sätt han menar att jag gjort.

Mina svårigheter att förstå kritiken tror jag inte bottnar i en aspektblindhet som gör mig oförmögen att se metaforiskt tal. Tvärtom tror jag mig efter att ha skrivit en bok som sökt demonstrera metaforanalysens metodologiska möjligheter i historisk forskning – *Teknisk idéhistoria* från 1995 – ha en blick för metaforiskt tal. Den boken var en inkörsport för mitt intresse för att söka omsätta perspektiv från den språkliga vändningen i handfast teknik för empirisk historieskrivning.

I förlängningen av min påstådda sammanblandning av likalydande men ändå olika ord, av helt skilda företeelser och folkhem, finner Edling den ”inkluderande tolkning” han vill tillskriva mig. Jag har svårt att förstå hur han läst mina texter för att komma fram till vad som känns som en märkligt profilerad kategorisering av min historieskrivning. Jag har även svårigheter att följa honom när han utlägger hur andra ska ha resonerat som jag och då utvecklat en inkluderande tolkning. Övningen får ett drag av *guilt by association*, som när han exemplifierar med Elisabeth Åsbrinks korta artikel om ordet folkhem i hennes *Orden som formade Sverige*, i vilken hon nämner Adolf Fredriks folkhem. Edling anför ett citat ur Åsbrinks text och drar utifrån det en slutsats: ”Med Björck som referens förs här de båda olika betydelseerna samman till ett folkhem och knyts till arbetarrörelsens studieverksamhet. Det ger en skev tolkning som uppförstor läsesalens betydelse och etablerar falska orsakssamband.”¹⁴

14. Edling (2023) s. 625–626.

Att jag har extra svårt att följa honom här beror på att Åsbrink inte hänvisar till mig som referens, vilket blir udda med tanke på den avgörande betydelse Edling tillmäter brist på precisa belägg när han kritiserar andra. Det är som om han läser in referensen för att hon omtalar Adolf Fredriks folkhem, som att han bara ser det han vill se. I artikeln om det politiska folkhemsbegreppet verkar han till exempel i mina exempel från grannländerna – ögonblicksbilder utan egentlig inramning eller förändring över tid som avsåg att visa att tal om folkhem inte var något unikt svenskt – bara se hur jag buntar ihop allt ”i ett succesivt framväxande folkhemsbegrepp”.¹⁵

Men jag håller med Edling på en punkt. Jag har inte presenterat en empirisk förankring för den inkluderande tolkningen. Eftersom mina studier inte lett mig till att förfäktat någon sådan slutsats har jag inte heller redovisat belägg för den tolkning han vill tillskriva mig.

En följdfråga är om Edling vill inkludera en tidigare text av sig själv i den inkluderande tolkning han kritiserar. Slutavsnittet i hans doktorsavhandling från 1996, *Det fosterländska hemmet: Egnahemspolitik, småbruk och hemideologi kring sekelskiftet 1900*, har rubriken ”Mellan hemman och folkhem”. Det avslutas med en diskussion som refererar till historiker Edling nu kritiserar. I den framhåller han att det goda hemmet vid sekelskiftet hade blivit en metafor för det goda samhället. ”Hem” och ”egnahem” rymde en vision av det goda livet med utopiska potentialer: ”Hem’ hade blivit en slagkraftig politisk metafor.” Efter utläggningen av sekelskiftets metaforiska hemtal övergår Edling direkt till Per Albin Hanssons riksdagsanförande 1928, citerar ur det och förklarar att det är helt i överensstämmelse med Ellen Keys, Carl Larssons och andras utläggningar 25–30 år tidigare. Vidare förklarar han att det pragmatiska socialpolitiska program som börjat formuleras under mellankrigstiden knöt an till den starka stat som lanserats av unghögerns ideologer Rudolf Kjellén och Adrian Molin. ”Kontinuiteten framåt från sekelskiftets hemideologi till ’folkhemmet’ bör således betonas.”¹⁶

Jag vill tillägga att Edling tillade att det givetvis fanns skillnader mellan ”egnahemmet” och ”folkhemmet”. Även om det finns formulering-

15. Edling (2023) s. 624.

16. Nils Edling, *Det fosterländska hemmet: Egnahemspolitik, småbruk och hemideologi kring sekelskiftet 1900* (Stockholm 1996) s. 383–385; denna kontinuitetstanke får också avsluta den engelska sammanfattningen av avhandlingen.

ar att ta fasta på om man skulle vilja tillskriva Edling en inkluderande tolkning tror jag inte hans avsikt var att bunta ihop allt sekelskiftetal om hem och dra en rak linje till 1928. Jag tycker det vore hårdraget och långsökt, nästan illvilligt. Jag ska även tillägga att jag i min första text själv förde en kort diskussion, sporrade av Edlings och andras sekelskiftesstudier, kring förståelsen av relationen mellan sekelskiftets tal om folkhem och det senare tal som kommit att uppfattas som folkhemmet. Hade inte det senare talet blivit så omfattande och laddat hade det nog varit mindre intressant att utforska det tidigare – men det är inte självskrivet vilket tal som gäller "folkhemmet"; det är först i ett efterhandsperspektiv det kan förefalla självklart. Jag förklarade att mitt perspektiv, med dess fokus på faktiskt språkbruk, utgjorde en broms mot ohämmad associativ kreativitet i tecknandet av förbindelselinjer. Men jag pekade inte på någon enkel kontinuitet från sekelskiftets tal till Hanssons. Framför allt resonerade jag utifrån ett tal som bokstavligen handlade om folkhem, inte egnahem eller hem i allmänhet.

Men det gäller här hanteringen av svärfångade materier; det är inte helt lätt att skriva språkbrukshistoria. Jag vet att jag inte konsekvent talat i termer av talet om folkhem, uttrycket folkhem och så vidare – något jag misstänker skulle förbrylla läsaren – utan även talat om folkhemmet och folkhemsbegreppet, inte minst i explicit begreppshistoriska sammanhang. Måhända har jag uttryckt mig på sätt som Edling tagit fasta på för att konstruera den tolkning han vill tillskriva mig.

Det torde av mina repliker ha framgått att jag har svårigheter att förstå hur Edling har läst mina texter, varför han tillskriver mig slutsatser jag inte sökt dra, tolkningar jag inte avsett att förfäktat. En hypotes är att hans tolkning av dem är *profilerande* på ett sätt som står i relation till hans egna kommande publikationer såsom dessa presenteras i kritiken. Att i ljuset av dem kategorisera Edlings tolkning av mina texter som profilerande gör kritiken mer begriplig. Studieobjektet påminner om det i mina texter: tal om folkhem, inte minst det tidiga tal som uppmärksammas här. Även hans utgångspunkter har likheter med mina: Edling upprepar att fokus på faktiskt språkbruk utgör ett korrektiv mot mer frihjulande tolkningar, och talar explicit i termer av språkbrukshistoria, alltså det perspektiv jag sökt lansera. Han kommer även till resultat som har likheter med mina, som att det är hårdraget att tillskriva Rudolf Kjellén en hel folkhemsidéologi bara för att han en gång i förbigående

använde ett ord många brukat före honom, och långsökt att dra en rak linje från denna föreställda ideologi till Per Albin Hansson.

Mot bakgrund av dessa likheter får Edlings kritik en begripliggörande följdriktighet som uttryck för en markering av särprägel i förhållande till min historieskrivning. Hans profilerande tolkning av mina texter nedvärderar deras relevans för en begreppshistoriskt inriktad forskning om folkhemmet, och kan ge en skarpare, mer nydanande profil åt de kommande egna texter som hans kritik förebådar. I jämförelsen med en bild av hur alla andra gått vilse och haft fel kan de framstå som vägröjande sanningssägare.

Det ska bli intressant att ta del av Edlings egen historieskrivning. Hur ska han till exempel hantera mina kritiska kommentarer till hans kritik av texter som torde vara betydelsefulla inslag i det forskningsläge han får förhålla sig till? Hur ska han ta sig an Sverigedemokraternas och Jimmie Åkessons sätt att skriva folkhemmets historia? Frågorna är många. Jag är nyfiken.